

po božji previdnosti rado družiti z višjimi darovi notranje krščanske kulture. Zahteva, da se popravimo v svoji sodbi, ko pretirano cenimo periferične dobrine civilizacije, premalo pa centralne blagre religiozne resnice, milosti in ljubezni. Kadar Slovenci sodimo o kulturnih dobrinah, ne smemo mimo Prešernovih poezij, katerih gibalna sila je hrepenenje po resnični, rešilni duhovni kulturi, katere vrh je ljubezen in mir. Pomen trpljenja je veliko razodetje Prešernovih poezij. Črtomir, simbol našega naroda (prim. tozadevno gledanje »z drugega brega« pri O. Župančiču!), je po uničujočih nesrečah gorel za odlično milost notranje kulture in sreče. Končno poudarja pomen katoliške akcije. — M. Rupel piše o Reziji, Rezijanih in rezijanščini. — A. Kacin priobčuje nov slovenski rokopiš iz 15. stol., najden v Vidmu z zapiskom slovenskega štetja iz l. 1458. — Iz zapuščine Fr. Kosa se priobčuje sestavek Prebivalstvo Gorice v kasnem srednjem veku s posebnim oziranjem na slovenski živelj. — R. B. podaja kratek nekrolog Fr. Kosu s seznamom njegovih na Julijsko Benečijo se nanašajočih spisov. — Msgr. Mihael Arko riše Nekdanji socialni položaj idrijskega rudarja. — F. T. opiše Prosvetno delo v povojni dobi in ga pojasnjuje s točnimi tabelami, kar nam še bridkeje ilustrira izgubo, povzročeno z ukinitvijo prosvetnih društev. — R. B. podaja zgodovino l. 1923 v Gorici ustanovljenega prosvetnega društva »Mladike«, ki je bila v oktobru 1927. l. razpuščena. — B. Milanović poroča iz istarske kulturne prošlosti, posebno o delovanju akad. ferialnega društva Dobrile. — Inž. Jos. Rustja poroča o Razvoju zadružništva v Julijski krajini. — L. Bercè primerja pomorski promet Trsta in Hamburga, ki sta v konkurenčni borbi. — Fr. Stelè nudi v članku Novo cerkveno slikarstvo v Julijski krajini pregled razvoja in uspehov cerkvenoslikarskega delovanja Toneta Kralja, ki je svoja največja dela ustvaril na oni strani, posebno v Avberju in na Višarjah. — Pregled Fr. Goršeta z naslovom Naši upodabljajoči umetniki pa je odločno premršav. Za prihodnjo priliko bi si želeli izčrpne zanesljive podatke o življenju in delu teh umetnikov, ne pa samo par splošnih fraz. — Popoln in stvaren je V. Vodopivec v svojem poročilu Glasbeno življenje v l. 1924—1950, urejenem prav instruktivno po letih. — M. Bravničar priobčuje zanimiv pregled Naši glasbeni umetniki v tujini, kjer se bridko spomnimo Župančičeve »Dume«. — Obsežen, izčrpen in dragocen za sedanost in bodočnost je pa A. Kacina bibliografski pregled Slovenski tisk v Italiji od 4. nov. 1918 dalje.

Jadranski almanah za 1950 je dokumentarično zrcalo kulturnega življenja Julijske Slovenije, skromen, a nedvomen izraz volje po lastni kulturi.

FRANCOŠKO SLOVSTVO

Matthias Murko: *La poésie populaire épique en Yougoslavie au début du XXe siècle*. Travaux publiés par l'Institut d'études slaves, X. Paris, Libr. anc. Honoré Champion, 5, Quai Malaquais (VIe), 1929.

V tej živahni in zanimivi knjigi je Murko izdal v izpopolnjeni obliki svoja predavanja o jugo-

slovanski epiki, ki jih je imel 23., 24. in 25. maja 1928 na Sorboni v Parizu. Knjižica je rezultat dolgotrajnega študija tvarine, ki ga je pisatelj poglobil prav posebno z dolgimi študijskimi popotovanji in fonografskim posnemanjem petja v l. 1909, 1912 in 1913 po Bosni in Hercegovini in sosednjih pokrajinah Hrvatske in Dalmacije, ter se je zanimal posebno tudi za mohamedansko pesem. 1924 je te svoje študije razširil na Sandžak Novi Pazar, l. 1927 pa je obiskal Imotski v Dalmaciji. Sad teh potovanj je mnogo fonografskih posnetkov in znanstvenih poročil, pričujoča študija pa predstavlja nekaj celoten rezultat vseh teh študij. Pred vsem ugotavlja Murko, da je epična narodna pesem popolnoma izginila v Vojvodini in Sremu, prav tako v Srbiji z izjemo gorskega pasu na jugozapadu. V Slavoniji je ni več, v jugozapadni Hrvatski izginja, pač pa je še v goratih pokrajinah Dalmacije. Najbolje je ohranjena v Hercegovini in Črni gori, v Novem Pazaru in v Bosni. Toraj na ozemlju t. zv. dinarske rase, katere pomen za jugoslovansko kulturo, posebno njen visoki polet v epični pesmi, je bil že večkrat poudarjen (J. Cvijić, Govori i članci II., 80 sl. in Br. Lazarević, Tri največje jugoslovanske vrednote). Murko razpravlja o guslarjih, njih petju in stanu, o prilikah za petje in njegovem spremljevanju ter pri tem razpršuje mnoge že ukoreninjene netočne predstave, pred vsem o slepoti pevcev. Dalje razpravlja o obsegu pesmi in posebnih bistvenih in nebitvenih potezah vsebine, o razmerju pevcev do besedila, o vplivu petja ali neritimčne recitacije teksta nanj in o honorarju. Važna je ugotovitev, da so pevci umetniki in da se te svoje kvalitete tudi popolnoma zavedajo.

Murka je posebno zanimalo, če epična pesem še tudi danes nastaja. Ugotovil je, da ne nastajajo samo improvizacije, v katerih so nekateri pravi mojstri, ampak tudi sodobne pesmi in da je posebno v vojni do najnovejšega časa veljalo za največje odlikovanje, če se je o kom zapela juška pesem. Zanimiva je ugotovitev, da je pesem pri nepismenem narodu nadomeščala časopisno notico.

Murko vidi v nazadovanju narodne epike znak kulturnega napredka Jugoslavije. Nove socialne in kulturne razmere ji kopljejo nagel in neizogiben grob. Izgubila je namreč svojo aktualnost. Ta mineva tudi za stare pesmi, ker napredujoče ljudstvo ne veruje več v njih resničnost. Največji sovražnik tradicionalne epične pesmi pa je sodobno petje, ki ga propagirajo društva in sploh napredek šolstva in prosvete. Posebno važno za zmanjšanje aktualnosti te poezije pa je, da je njen petstoletni plodonosni pospeševatelj, borba s Turki enkrat za vselej minula.

II. in III. del predstavljata na 21 tablicah zbirko fotografij, nanašajočih se na epično narodno pesem. Na tabl. 1—9 so zbrani tipi epičnih pevcev iz Hrvatske, Dalmacije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore; na tabl. 10—21 pa je predstavljeno življenje epične pesmi v Sandžaku Novem Pazaru. To slikovno gradivo pojasnjuje zadosten stvaren tekst. Posebno ta dva dela narodne epike in njeni vsebinski in resonančni milje zares nazorno pojasnjujeta in sta tudi za bodočnost neprecenljive vrednosti.

Frst.